Ulkomailla asuvien suomalaislasten ja -nuorten äidinkielen ja suomalaisen kulttuurin ylläpitäminen: Suomi-koulujen toiminnan turvaaminen edellyttää lisämäärärahaa

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomi-koulujen toiminnan tukeminen 29.01.31

Suomi-Seura ry ja Suomi-koulujen tuki ry esittävät, että eduskunta myöntää Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen ja kehittämiseen 350 000 euron lisämäärärahan vuodelle 2026. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtion talousarviossa ehdottama määräraha ei ole riittävä varmistamaan maailmalla toimivien Suomi-koulujen toimintaedellytykset.

Muuttoliikkeen seurauksena maailmalla asuu noin 300 000 Suomen kansalaista. Suomi-kouluissa opetetaan suomen kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille. Koulut tukevat ulkosuomalaislasten suomen kielen oppimista ja ylläpitämistä ja toimivat alueellaan myös suomalaisen kulttuurin vaalijoina. Ruotsinkieliset ulkosuomalaislapset ja -nuoret voivat vastaavasti opiskella ruotsia Ruotsi-kouluissa. Suomi-kouluja on n. 115 ja kouluverkosto kattaa lähes 30 maata. Suomi-kouluissa kasvaa noin 3 750 Suomen kielen ja kulttuurin, pohjoismaisen arvopohjan omaavaa ulkosuomalaislasta. Ruotsi-kouluissa käy noin 40 ruotsia äidinkielenään puhuvaa suomalaislasta.

Suomen kielen ja kulttuurin sekä ulkosuomalaisten paluumuuton tukeminen on pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteiden mukaista. Hallitusohjelmassa todetaan, että vahva ja välittävä Suomi on avoin ja kansainvälinen maa. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla edellytykset rakentaa hyvää elämää ja tavoitella unelmiaan. Hallitusohjelman mukaisesti myös ulkomailla asuvien suomalaisten paluumuuttamista takaisin Suomeen helpotetaan. (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58).

Suomen ulkosuomalaisstrategiassa vuosille 2022–2026 on asetettu myös tavoitteeksi, että valtionhallinto tukee aktiivisesti ulkosuomalaisten suomalaisen identiteetin, kielen, kulttuurin ja kansalaisuuden säilyttämistä ja vahvistamista. Tämän tavoitteen toteuttamisessa Suomi-kouluilla on keskeinen rooli. (Sisäministeriön julkaisuja 2021:42).

Suomi-koulujen toiminnan painotukset

Suomi-koulut tekevät tärkeää arjen sivistystyötä maailmalla ulkosuomalaisten parissa. Oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen ja ylläpitäminen sekä yhdessä toimiminen muiden kanssa on tärkeää sekä yksilöille, perheille että myös koko

suomalaiselle yhteiskunnalle. Monipuolinen kielivaranto, mukaan lukien kansalliskieltemme osaaminen, on myös kielellistä huoltovarmuutta.

Kieli on keskeinen osa etnistä ja kulttuurista identiteettiä ja se on ulkosuomalaisille merkittävin keino välittää yhteenkuuluvuuden tunnetta Suomeen. Kotimaa on läsnä ulkosuomalaisten arjessa äidinkielen, joko suomen tai ruotsin, muodossa. Noin puolet ulkosuomalaisista on harkinnut paluumuuttoa ja aktiivisesti ulkomailla ylläpidetty suomen kieli mahdollistaa sujuvan muuton Suomeen. (Hovi & al. 2021, Taloustutkimus 2022).

Kielellinen ja kulttuurinen identiteetti on myös entistä tärkeämpi selviytymisen ja hyvinvoinnin edistäjä. Suomi-koulut vahvistavat ulkosuomalaisperheiden resilienssiä. Ne toimivat ulkosuomalaisten perheiden kohtaamispaikkoina, joissa lasten kielen opetuksen rinnalla vanhemmilla on mahdollisuus tavata toisia suomalaisia, keskustella suomeksi, lainata koulun kirjastosta suomenkielisiä kirjoja ja juhlia yhdessä lasten kanssa perinteisiä suomalaisia juhlia. Suomi-koulut rohkaisevat ja motivoivat vanhempia suomen kielen käyttöön ja arvostamiseen ulkomailla ja ovat siten merkittävä tuki ulkosuomalaislasten kielellisessä kehityksessä, monikielisyys- ja suvaitsevaisuuskasvatuksessa.

Suomen ulkosuomalaisstrategian 2022–2026 mukaisesti ulkosuomalaisilla on myös tärkeä rooli Suomen mainelähettiläinä ulkomailla, ja tätä voidaan hyödyntää Suomen maakuvatyössä. Suomi-koulut voisivatkin tulevaisuudessa entistä vahvemmin ja suunnitelmallisemmin osallistua Suomen maakuvatyöhön.

Suomi-koulujen kipupisteinä toiminnan ja rahoituksen epävarmuus

Ulkosuomalaislapset ja -nuoret tarvitsevat enemmän tukea kielitaidon ylläpitämisessä. Suomi-koulut toimivat pääosin vapaaehtoisuuteen perustuen hyvin erilaisissa toimintaympäristöissä ja olosuhteissa. Pandemia-aikana etäopetusta alettiin ottaa käyttöön osassa Suomi-kouluista. Tämä on mahdollistanut sen, että oppilaita on voitu ottaa opetuksen piiriin myös sellaisilta alueilta, joissa ei ole omaa Suomi-koulua lähistöllä. Kaikilla kouluilla ei ole ollut kuitenkaan resursseja hankkia tietotekniikkaa opetustarpeisiin.

Tieto- ja viestintätekniikan tarkempi ja suunnitellumpi hyödyntäminen on yksi Suomi-koulun kehityspisteistä. Etäopetus ei kuitenkaan pysty korvaamaan lähiopetuksen tarjoamia mahdollisuuksia harjoitella laaja-alaisen oppimisen sisältöjä:

- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen

Uusimpia kehityskohteita Suomi-kouluissa ovat monilukutaidon vahvistaminen, oman kielitaitoprofiilin kehittäminen ja laadinta Opetushallituksen suositusten mukaisesti sekä tekoälyn tunnistaminen, tunnustaminen ja käyttö osana suomen kielen osaamista ja monipuolista medialukutaitoa.

Suomi-koulujen pitkäjänteistä ja suunnitelmallista toimintaa haastaa rahoituksen jatkuva epävarmuus. Eduskunta on vuodesta 2011 myöntänyt lisämäärärahan Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta totesi vuoden 2023 mietinnössään, että Suomi-koulujen toimintaan ehdotettu määräraha (429 000 euroa) ei anna mahdollisuutta toiminnan kehittämiseen eikä riittävien kieli- ja kulttuuripalveluiden tarjoamiseen. Valiokunta toteaa pitävänsä tärkeänä, että rahoitustaso saatetaan pitkäjänteisesti sellaiselle tasolle, joka antaa mahdollisuudet toiminnan ylläpitämiseen ja sen kehittämiseen. (VaVM 37/2022 vp).

Opetus- ja kulttuuriministeriön kansliapäällikkö Anita Lehikoisen johdolla kokoontuneessa Ulkomaankoulujen asema ja tulevaisuus -työryhmässä kiinnitettiin myös huomioita Suomi-koulujen riittämättömään rahoitukseen. Työryhmä esitti, että Suomi-koulujen saaman valtionavustuksen riittävä taso on varmistettava ja että ilman lisäresursseja esitettyjä kehittämisehdotuksia on mahdotonta toteuttaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:28).

Alla olevassa taulukossa on esitetty Suomi-koulujen toimintaan myönnettyjen määrärahojen kehitys vuodesta 2009:

Vuosi	**OKM**	**Eduskunta**	**Yhteensä**
2009	450 000 €	-	450 000 €
2010	450 000 €	-	450 000 €
2011	450 000 €	200 000 €	650 000 €
2012	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2013	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2014	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2015	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2016	390 000 €	200 000 €	590 000 €
2017	424 000 €	230 000 €	654 000 €
2018	429 000 €	150 000 €	579 000 €
2019	429 000 €	250 000 €	679 000 €
2020	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2021	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2022	429 999 €	300 000 €	729 000 €
2023	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2024	429 000 €	350 000 €	779 000 €
2025	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2026	**429 000 €**	**350 000 €**	**779 000 €**

Suomi-Seura ry jakaa toiminta-avustuksia ja tukee Suomi-koulujen hallinnollista kehittämistä, Suomi-koulujen tuki ry vastaa Suomi-koulujen pedagogisesta tukemisesta ja kehittämisestä

Ulkosuomalaisten asiantuntija- ja palvelujärjestö Suomi-Seura ry on vuodesta 2009 jakanut valtionavustuksella rahoitettavia toiminta-avustuksia Suomi-kouluille. Vuonna 2023 avustuksen kriteereitä päivitettiin niin, että myös alle 3-vuotiaat lapset saatettiin avustuksen piiriin. Toiminta-avustuksilla mahdollistetaan maailmanlaajuisesti Suomi-koulujen toiminta, tuetaan Ruotsi-kouluissa ruotsia opiskelevia suomalaisoppilaita, järjestetään Suomi-koulujen opettajille ja toimihenkilöille koulutusta Suomessa, maailmalla ja verkossa sekä aktiivisesti ja systemaattisesti kehitetään Suomi-kouluja pedagogisesta ja hallinnollisesta näkökulmasta.

Suomi-koulujen tuki ry vastaa Suomi-koulujen pedagogisesta tukemisesta ja kehittämisestä.

Suomi-koulujen laadun varmistaminen ja yhtenäistäminen on ollut toiminnan ytimessä useita kymmeniä vuosia. Käynnissä on vuosittain 2–3 kärkeä, joilla opettajien osaamista ja ajantasaista materiaalia kehitetään tai suunnitellaan. Opettajien koulutus ja toiminnan kehittäminen on ollut systemaattista ja se perustuu Opetushallituksen julkaisuun: Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus (OPH määräykset ja ohjeet 2015:38). Suomi-koulujen henkilöstön sekä materiaalien pedagoginen kehittäminen pohjaa seuraaviin asiakohtiin, joita alati suunnittelemme, toimeenpanemme ja arvioimme. Seuraavat toiminnan kehittämisen kipukohdat on ratkaistavissa pitkäjänteisellä työllä ja riittävillä resursseilla.

1. Opettajien osaamisen vahvistaminen
Opettajat tarvitsevat täydennyskoulutusta kielitietoiseen opetukseen, eriyttämiseen ja kulttuurikasvatukseen. Tämä mahdollistaa oppilaiden yksilöllisen tukemisen ja vahvistaa heidän kielellistä ja kulttuurista identiteettiään.

2. Laadukkaat oppimateriaalit
Tarvitaan ikä- ja kielitaitotasoon sovitettuja materiaaleja sekä digitaalisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat vuorovaikutteista ja motivoivaa oppimista. Nykyinen materiaalien omatuotanto kuormittaa opettajia ja heikentää opetuksen laatua.

3. Oppimisen arviointi ja seuranta
Yhtenäiset ja pedagogisesti perustellut arviointimenetelmät, kuten portfoliot, tukevat oppimista ja oppilaan omaa reflektiota. Ne edistävät demokratiakasvatusta ja oppilaan aktiivista roolia omassa oppimisessaan.

4. Turvallinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö
Suomi-koulut tarvitsevat resursseja turvallisen, kannustavan ja osallistavan ilmapiirin rakentamiseen. Perheiden mukaan ottaminen vahvistaa oppimista ja yhteisöllisyyttä – keskeisiä pohjoismaisia arvoja.

Vuonna 2023 Suomi-kouluille laadittiin yhteinen strategia toiminnan kehittämiseen. Tavoitteena on kartoittaa tieto- ja viestintäteknologian laajempaa hyödyntämistä Suomi-koulujen toiminnassa perinteisen opetuksen lisänä sekä tukea Suomi-koulujen henkilöstön pedagogisen osaamisen kehittämistä. Tämä työ on alkanut, mutta se ei ole kestävällä pohjalla ilman suunnitelmallista ja pitkäkestoista resursointia.

Lisärahoitus ei ole vain investointi opetukseen, vaan myös **panostus pohjoismaiseen arvopohjaan**, jossa **yhdenvertaisuus, osallisuus ja demokraattinen osallistuminen** ovat keskiössä. Suomi-koulut tarvitsevat resursseja, jotta ne voivat tarjota laadukasta, tasa-arvoista ja kulttuurisesti merkityksellistä opetusta kaikille oppilaille – riippumatta heidän taustastaan tai kielitaidostaan.

Suomi-Seura ry:n ja Suomi-koulujen tuki ry:n puolesta,

Pekka Sauri

puheenjohtaja
Suomi-Seura ry

Veera Toivonen

puheenjohtaja
Suomi-koulujen tuki ry